

Tanulmányom folyamán kifejeztem, hogy a vesszőérésről elmondottak könnyebb megérthetése kedvéért különlegesen a *Vitis rupestris* (var. *du Lot*) változatra vonatkoznak, de megjegyeztem, hogy a tapasztalt szabályok éppen úgy érvényben vannak az összes fás növényekre is. *A klimatologiai befolyás, mely a Vitis rupestris vesszejének érésekor olyan jellemzően megnyilatkozott, éppen úgy érvényben van az összes fás növények vesszejének érésére nézve; természetesen, hogy befolyása lehel kisebb vagy nagyobb a szerint, mint a növények meleg, fény és nedvesség iránt való igényei változnak; de a növény fizikai viszonyainak az optimális foktól való eltérését az érési folyamatok határozottan mutatják és a különféle érési fokokkal kapcsolatos növényi tulajdonságokon a fizikai viszonyok híven visszatükröződnek.*

## Hollós László: A szarvasgomba és más föld alatt termő gombák Pestmegyében.\*

V á g ó L á s z l ó kecskeméti főerdész július 7-ikén mintegy 50 darab friss, földalatti gombával örvendeztetett meg. E gombák Kecskeméttől újabban vásárolt Baracs-pusztán teremtek és néhány példány kivételével mindannyian nyári szarvasgombák: *Tuber aestivum* Vill. voltak. Egy-egy példány *Melanogaster variegatus* Tul., *Tuber rufum* Pico és *Tuber Borchii* Vill. volt a *Tuber aestivum* Vill. között, mely gombák közül a *Tuber Borchii* Vill. eddig hazánkban csak a Magas-Tátra aljáról volt ismeretes.

Ezen szép lelet érdekességét fokozta azon körülmény, hogy hazánk Alföldjéről, homokpusztáról került elő, azon Alföldről, melyről még a közel-múltban is alig hitték, hogy olyan dús gombatenyészeté van.

Alföldünk gombatenyészetéről K a l c h b r e n n e r »Magyarország hártya-gombáinak válogatott képei«-ben (7. lap) a következőket mondja:

»Nem kevésbé sajtászerű és sajtászerűleg hat hazánk földalakzata is. Belsejének legnagyobb részét a fátlan Alföld képezi, hol mint művelés alatt levő szántóföld, hol mint elláthatatlan kiterjedésű legelő, hol mint mocsáros, székes mélyedés vagy mint futó homokdomb, melyet »épít és dönt a szélvész«. De habár még ily talajon is szép és jellemzetes nyíltan nősző virány képes fejlődni, még sem lehet azt a gombákról állítani. Az árnytalan pusztán csak kevés fajuk képes magát fentartani s ezek közül is csak azok, melyek mint a tűnékeny ganajgombák, egy röpke esőt is fel tudnak használni fejlődésükre, vagy mint a szívós *Marasmius*-ok és keménybőrű *Lycoperdinae*, a szárazságnak képesek ellentállani.«

Nem érdektelen tehát, hogy a nyári szarvasgomba, mely nedves, árnyékos helyet, húmoszos-meszes talajt kíván és melyről még nem régen is csak kevés s zavaros hazai adataink voltak, a magyar Alföld egy homokpusztáján is

\* A növényteni szakosztálynak 1901. október 9-iki ülésén előterjesztette M á g ó c s y - D i e t z S á n d o r.

megterem. Nem kevésbé növelte a dolog érdekességét az anyagi haszon, a gomba értékesége. Ugyanis a nyári szarvasgomba kilogrammja nálunk Vág-Ujhelyen augusztusban és szeptemberben 8 korona, azontúl januárig 10 korona. Egy szarvasgomba-vadász Nyitra megyében naponta 4—5, sőt 5—6 kilogrammot is talál és így szép jövedelemre tesz szert.\*

Baracs-puszta Pest megyében fekszik és így az itt talált szarvasgombát nem volna nehéz a fővárosba szállítani, a hol bizonyosan jó piacra számíthatna. Mindezt mérlegelve, magam is óhajtottam a telepet látni és július 12-én Vágó főerdész úrral a helyszínére mentem. Baracs-puszta Kecske méhez 26 km.-re esik (3 óra kocsival) s a város tulajdonát képezi. Kecske mé 1900-ban vette 160,000 frtéért. A 3800 hold területből csak 78 hold az erdő és így már maga ezen körülmény, a csekély erdő útját állja annak, hogy egyelőre nagyobb mennyiségű szarvasgombára számíthassunk. Az erdő kocsános tölgy, *Quercus pedunculata*, itt-ott nyárfával keverve és főleg 20—25 éves fákból áll. A szarvasgomba leginkább az erdőszéleken vagy ritkásan álló fák körül, laza fekete homokban van, a fáktól 1—2 lépés távolságban, leginkább olyan helyeken, hol a fölszínen kevés, gyér fű terem.

Hogy az egyes telepekre könnyen rátaláljunk, az erdőörnek kétéves, fias, fehérszőű mangaliczáját, háromhónapos három malaczával vittük ki. A disznó üget az erdő felé, orrát feltartva szagot vesz és egy iránynak tart; csakhamar megtalálja a gombát és kitérja, de rögtön be is kapja, megropogtatja. Mivel ilyen helyen többnyire még van egy vagy több példány, a disznót elűzve, kapával kerestünk utána. A jó helyekről nem szívesen megy el az állat és ugyancsak sértődve röffen fel, midőn az általa fölfedezett ilyen telepről elűzzük, hogy újabb helyet keressen, a honnan ismét idejekorán el kell terelni, különben az összes gombát kitérja és megeszi.

A disznó feltúrta helyen nem mindig van gomba, mert az állat gyakran makk, gyökerek vagy kukacok után is keres. A kis malaczkok főleg a *Tuber rufum Pico*-t és a *Tuber Borchii Vill.*-t keresték fel, meg nagy előszeretettel ropogtatták az illatos *Melanogaster variegatus Tul.*-t.

Csakhamar 65 példány szarvasgomba jutott nekünk és vagy ugyanannyit vitt el a fölfedező mangalicza. Ezenkívül mintegy 20 példány *Tuber rufum* és *T. Borchii* és ugyanannyi *Melanogaster variegatus* került gyűjteményembe. A *Melanogaster*-t, ezen igen kellemes rum-illatú földalatti gombát szintén esik, de sőt az angolok többre becsülik a francia szarvasgombánál. A baracsi *Melanogaster*-ek 3—5 dekagrammosak voltak, de már túléltek, el-lágyultak és így asztalra alkalmatlanok, mely körülményből levonhatjuk azt a tanulságot, hogy korábban kell e gombát keresni.

A disznó minden különös betanítás nélkül, csupán csak természetes ösztönét követve, keresi a szarvasgombát és így könnyen lehetne használni, ha az a rossz szokása nem volna, hogy a talált gombát azonnal meg is eszi. Mivel ezen csekély intelligenciájú állat mód fölött szereti a szarvasgombát,

\* Bővebben le van írva a következő cikkben: *A szarvasgomba hazánkban és a külföldön.* Természettudományi Közöny 1901. XXXIII. kötet, 377. füzet. (20. lap, 10. ábra.)

bizonyosan nehezen lehet ezen esemegéről leszoktatni és tanítása fáradságos, sok türelmet kívánó munka. Arra a célra azonban, hogy megállapíthassuk valamely vidéken a szarvasgomba jelenlétét, nem tudom eléggé ajánlani a disznót, mert vele hamar és biztos eredményhez jutunk.

Ez alkalommal összeállítom azon föld alatt termő gombák névsorát közelebbi lelőhelyeikkel együtt, melyeket eddig Pestmegyében találtam. Az egész nem sok ugyan, de ha tekintetbe vesszük, hogy még hazánkból sem ismerünk sokat, ha tekintjük, hogy pár év előtt az Alföldről egyáltalában nem volt föld alatt termő gomba ismeretes és a hegyvidékről Sch ulz er, H a z s l i n s z k y, K a l c h b r e n n e r mindössze 10 fajt sem ismertek, úgy e néhány alföldi adat is hézagpótló.\*

Pestmegyében eddig a következő földalatti gombákat találtam:

### I. Hymenogastraceae Vitt.

*Melanogaster variegatus* (Vill.) Tul. Kecskemét mellett a Helvetia-telepen a Fekete-erdőben, Felső-Nyáregyházánál a monori erdőben, Baracs-pusztán.

Mindig laza homoktalajú tölgyesben vagy nyárfával vegyes tölgyesben leltem, igen gyakran a földszíneire kiemelkedve. Érett példányokat már júniusban lehet szedni. Kellemes rum illata van és kítűnő eledel.

*Hymenogaster vulgaris* Tul. Homokos tölgyesben, Felső-Nyáregyháza mellett, a monori erdőben, októberben.

*Hysterangium stoloniferum* Tul. Kecskeméten a Nyírerdő homokos tölgyesében, a lehullott levelek alatt, szeptemberben.

### II. Tuberoideae Vitt.

*Tuber aestivum* Vill. Homokos tölgyesben, főleg a ritkásan álló fák gyökerei mentén vagy az erdőszéleken, Baracs pusztán. Kellemes, főtt kukorica illata van ezen fekete, varangyos külsejű gombának.

*Tuber rufum* Pico. Kecskemét mellett a Nyírerdőben, Felső-Nyáregyházánál a monori erdőben, ezenkívül Baracs-pusztán, homokos tölgyesben, július, szeptember és október hónapokban.

*Tuber Borchii* Vill. Baracs-pusztán homokos tölgyesben, júliusban.

*Tuber dryophyllum* Tul. Homokos tölgyesben Kecskemét mellett a Nyírben és Nagy-Kőrösön a Pálfájában, október végével.

*Tuber rapaeodorum* Tul. Tölgyfagyökerek mellett Kecskemét mellett a Nyírben és Nagy-Pálfájában, szeptemberben.

*Tuber argentinum* Spég. Kecskemét mellett a Nyírerdőben, homokos tölgyesben, szeptemberben.

\* H a z s l i n s z k y Magyarország földalatti gombáit összefoglalta »Beitragé zur Kenntniss der ungarischen Pilzflora« cím alatt (Verhandl. der zool.-botan. Gesellschaft Wien, 1876, Bd. XXV. p. 63—68). E munkálatban a következő nyolcz fajt írja le: *Gautieria morchelliformis* Vill., *Hydnangium nudum* Hazsl., *Rhizopogon rubescens* Tul., *Elaphomyces reticulatus* Vill., *Elaphomyces variegatus* Vill., *Tuber aestivum* Vill., *Choiromyces meandriiformis* Vill., *Choiromyces gangliiformis* Vill. Valamennyi hegyvidéki lelőhelyről való.

*Pachyphloeus ligericus Tul.* Kecskemét mellett a Nyír homokos tölgyesében, fekete, húmoszus talajban szeptemberben. Eddig Franciaországból ismeretes a Loire mellől.

*Genea hispidula Berk.* Egyetlen példányt találtam Kecskemét mellett a Nyír-ben, tölgyfa gyökerei mellett, szeptemberben.

*Elaphomyces pyriformis Tul.* Homokos tölgyesben Kecskemét mellett a Nyír-ben és Nagy-Kőrösön a Nagy-erdőben; július, szeptember és október hónapokban. Egy-egy idősebb fa mellett 30—60 darabot is ástam. E bársonyfekete, sima, szagtalan gomba kis idei állás után erős pézsmailatú lesz és azt éveken át megtartja.

Eddig Páris mellől volt ismeretes.

*Elaphomyces rubescens Hesse.* Kecskemét mellett a Nyír-ben, Nagy-Kőrösön a Nagy-erdőben, öregebb tölgyek mellett bőven találtam szeptember és október hónapban. Szép rózsaszínű, tüskés, kemény, kis diónagyságú, szagtalan gomba. Ismeretes Hessen-Nassau-ból.

*Elaphomyces muricalus Cda.* Kecskemét mellett a Nyír-ben és Kis Fái-ban, Nagy-Kőrösön a Pálfájában és Nagy-erdőben, homokos tölgyesben többször ástam július és szeptember hónapokban. Gummigutti színű, durván tüskés, kemény, mogyoró- kis diónagyságú gomba, mely kezdetben szagtalan, majd állás alkalmával fokhagyma-, illetve *Asa foetida* illatú lesz.

## Borbás Vincze: *Salvia*-ink bővebb ismeretéhez.\*

Simonkai a múlt decemberi Pótfüzetek 259—68. lapján a *Salvia* fajvegyületeikről tanulságosan értekezik. Tartalmát megjelenéséig nem ismertem. Mellékesen megemlítem, hogy én az 1895. december 11 iki szakúlésem *Salvia nemorosa* var. *submollis*-t »caule pilis patentibus virosa«; *S. silvestris* Rchb. Pl. Crit. VI. 703; *S. nemorosa* Rchb. fil. Icon. XVIII. 30, non L.) mutattam, a mint a Közlöny 1896. évf. 45. 1. kétségbe vonhatatlanul igazolja. Kétségtelenül ez az első ismert kiinduló eltérés a *S. nemorosa*-ból a *S. villicaulis* felé, még pedig a főváros határában meg Tihanyon, a *S. villicaulis* elterjedésének határától jó messzire, úgy hogy ez a var. *submollis* kétségbe vonja, vajjon a *S. Szörényiensis* Simk. valóban hybrid-e, vagy pedig helyesebben a var. *submollis* meg a *S. Szörényiensis* is csak fokozatos összekötő láncszeme a *S. nemorosa*-nak meg a *S. villicaulis*-nak, mert a var. *submollis* meg a *S. Szörényiensis* közt más leírható különbség alig van, mint hogy az utóbbinak virágzó tengelye meg a kelyhe szétálló szürke szőrű, amazé olyan mint a *S. nemorosa*-é vagyis lesímuló ritkásabb szőr fedí. Azért is kiterjeszkedtem erre, mert a tihanyi var. *submollis* különbsége miatt a Balaton mellékéről írt munkámban a *S. villicaulis* ról meg a *S. Danubialis*-ról is megemlékeztem és munkám 1900. október elején jelenvén meg, két hónap-

\* Felolvasta a szerző a növénytani szakosztálynak 1901. évi januárius 9-iki ülésén.